

Rondom Heldam

door

Ted Jongerius

Heldam

In de juni-uitgave 1991 van onze Historische Vereniging zoeken de heren Gravendeel en Storm van Leeuwen naar de betekenis van het woorddeel „hel” in de naam Heldam. Gravendeel loopt warm voor de verklaring: „boezemwater”, Storm van Leeuwen kiest voor: „genoemd naar herberg De Hel”.

Naar mijn mening is er echter een meer voor de hand liggende verklaring.

In het Middelnederlandsch Handwoordenboek vinden we bij het woord „dam” de toevoeging: *der hellen dam*. Een helle dam is in de middeleeuwen een bepaald soort dam.

We weten verder dat er bij de Heldam sprake was van een overtoom.

De grote van Dale zegt over overtoom: *dubbel hellend vlak (onderheide planken vloer) op een dam of kade tussen twee wateren, waarover kleine vaartuigen gehaald worden met behulp van een windas en losse of vaste rollen die men onder het vaartuig legt*.

Met enige voorzichtigheid zou je kunnen zeggen dat heldam een synoniem is voor overtoom.

Verder concludeert Storm van Leeuwen in zijn artikel dat „dam bij croenkens kamer” en „Basterdam” kunnen worden verklaard als afleidingen van respectievelijk het wapen van het Utrechtse geslacht van Lantscroom en van Jan Aelmans bastaard van Henegouwen.

Hierbij wil ik de volgende kanttekeningen plaatsen:

Lanscronen camer / Croenkens camer

Uit de tekening van Jan Rutgersz. van den Berch blijkt dat er sprake is van een tamelijk belangrijk gebouw. De naam Lanscroom (landskroon) zou kunnen duiden op een openbaar gebouw; zeker als we weten dat het voormalige stadhuis van Maastricht „in de Lanscroom” heette.

In de 14e eeuw deed het pand in Maastricht tegelijkertijd ook dienst als stadstaveerne. De naam Lanscroom komt al voor in 1379.

Is misschien bij de Lanscronen camer, net als bij „in de Lanscroom” in Maastricht, sprake van een dubbelfunctie (taveerne of herberg en plaats waar een bestuur van bij-

voorbeeld een waterschap bijeenkwam, of een pand waarin recht werd gesproken).

Ik ben overigens van mening dat de familienaam Van Lantscroom is afgeleid van de camer en niet andersom. Ik baseer dit op het woord „van” in de naam van Lantscroom. Ik denk dat dit „van” hier duidt op de plaats van herkomst. Dus iemand die van Lantscroom heet komt van oorsprong van de Lantscroom.

Basterdam

Zou Basterdam afgeleid zijn van Jan Aelman, bastaard van Henegouwen, dan was hoogst waarschijnlijk de tweede naamvals „s” tussengevoegd (Basterdsdam, vergelijk: Koningsbosch, Heerjansdam). Ik vind dat we het ontbreken van deze „s” niet meteen moeten afdoen als een middel-eeuwse slordigheid.

Bastaard kan volgens de grote van Dale ook de betekenis hebben van mindere soort, tussensoort, bijvoorbeeld: bastaardsuiker, bastaardvijl (een tussenmaat vijl), bastaardwagen (boerenwagen met kromme dissel).

Ik stel me zo voor dat een basterdam in vorm en gebruik ligt tussen een eenvoudige „rechttoe rechtaan” dam en de overtoom.

Zie ons tijdschrift, jaargang XI, nummer 2, juni 1991

Blz. 37 De dam bij Croenkens camer door Ir J.A. Storm van Leeuwen

Blz. 44 De Hel door Dr D.W. Gravendeel

Bovenstaande bijdrage ontvingen wij als *een wat late reactie op de juni-uitgave 1991 van onze Historische vereniging*, zoals de heer Jongerius ons letterlijk schreef. Redactie en auteurs stellen het zeer op prijs commentaar van hun lezers te mogen ontvangen. Immers *dubitando ad veritatum pervenimus* (Cicero), d.w.z. door te twijfelen komen we tot de waarheid en daarom kan het geen kwaad personen die een bepaalde mening verkondigen aan het twijfelen te brengen.

De redactie